

commandment of confession on the Day of Atonement is that one should begin on the eve of the day [at the afternoon prayer (*minchah*)], before one eats [the *סעודת המפסקת* (meal of separation)], lest he choke at the meal before he confesses. And even though one has confessed before eating, he repeats the confession on the night of Yom Kippur during the evening *ma'ariv* prayer, and repeats the confession in the morning prayer, in the *musaf* [additional] prayer, in the afternoon *minchah* prayer, and in the *ne'ilah* prayer [recited just before dark at the end of the day]. When does one confess? An individual — after his [silent *amidah*] prayer, and the prayer leader — in the middle of his prayer [his repetition of the *amidah*], in the fourth blessing.

הַכְּפֹרִים וּמִצְוֹת וַיְדוּי יוֹם הַכְּפֹרִים שְׂיִתְחִיל בְּעֶרְבַּ הַיּוֹם קוֹדֵם שְׂיֵאכֹל שְׂמָא יִחַנֵּק בְּסְעוּדָה קוֹדֵם שְׂיִתְוֹדָה וְאַף עַל פִּי שְׂהִתְוֹדָה קוֹדֵם שְׂיֵאכֹל חוּזֵר וּמִתְוֹדָה בְּלִילֵי יוֹם הַכְּפֹרִים עֶרְבִית וְחוּזֵר וּמִתְוֹדָה בְּשַׁחֲרִית וּבְמוֹסָף וּבְמִנְחָה וּבְנִעִילָה וְהֵיכֵן מִתְוֹדָה יְחִיד אַחַר תְּפִלָּתוֹ וּשְׁלִיחַ צְבוּר בְּאֻמְצַע תְּפִלָּתוֹ בְּבִרְכָה רְבִיעִית:

VAYECHI FOR MONDAY

ויחי ליום שני

TORAH

תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יוד דשם ב'ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֵל שְׂדֵי אֶתְגַּלִּי לִי בְלוּז פְּאַרְעָא דְכְּנַעַן וּבְרִיךְ יִתִּי: ד וַיֹּאמֶר לִי הָא אֲנָא מִפִּישׁ לָךְ וְאַסְגַּנְךָ וְאַתְגַּנְךָ לְכַנְשֵׁת שְׂבִטִין וְאַתָּן יֵת אֲרַעָא הָדָא לְבְנֶיךָ בְּתִרְךָ

ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה-אֵלֵי בְלוּז בְּאַרְצָן כְּנַעַן וַיְבָרַךְ אֹתִי: ד וַיֹּאמֶר אֵלֵי הִנְנִי מְפָרֵךְ וְהִרְבִּיתִךָ וַנְתַתִּיךָ לְקַהֵל עַמִּים וַנְתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ

(3) And Yaakov said to Yosef: The Almighty God Sha-ddaiy appeared to me in Luz, in the Land of Canaan, and He blessed me; (4) And He said to me: I shall hereby make you fruitful and numerous; I shall make you into a congregation of peoples; I shall give this Land to your descendants after you as an eternal

RASHI

רש"י

(4) **I shall make you into a congregation of peoples** — [Said Yaakov:] “God gave me the news that in the future, a congregation of peoples is to issue forth from me. Now, even though God used both the expression of

(ד) וַנְתַתִּיךָ לְקַהֵל עַמִּים. בְּשִׁרְנֵי שְׁעֵתִידִים לְצֵאת מִמְּנֵי עוֹד קַהֵל וְעַמִּים, וְאַף עַל פִּי שְׂאָמַר לִי: גוֹי וְקַהֵל גוֹיִם, גוֹי, אָמַר לִי עַל בְּנִימִין, קַהֵל גוֹיִם, הָרִי שְׁנַיִם לְבַד מִבְּנִימִין, וְשׁוּב לֹא נוֹלַד לִי בֶן. לְמִדְנָה

nation and [also] a congregation of nations [when blessing me], that is because, He said nation regarding Binyamin, (Genesis 35:11 and see Rashi there). [However, when God continues there (Genesis 35:11) and says] a congregation of nations, this [plural expression] implies two [more offspring], apart from Binyamin, and yet I had no more sons [after Binyamin]! I

אֲחֻסְנָת עֲלֵם: ה' וְכָעַן תִּרְיִן
בְּנֵיךָ דְאֲתִילִידוּ לְךָ בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם עַד מִיְתִי לְוַתֶּךָ
לְמִצְרַיִם דִּילִי אֲנֹנִן אֶפְרַיִם
וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הָיוּ
קְדָמַי: ו' וּבְנֵיךָ דִּי תוֹלִיד
בְּתַרְיֵהוֹן דִּילִיךָ יְהוֹן עַל שׁוּם

הַזֹּאת לְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אַחַת עוֹלָם: ה' וְעַתָּה
שְׁנֵי-בְנֵיךָ הַנוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-
בְּאֵי אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִי-הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
כְּרֹאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ-לִי: ו' וּמוֹלַדְתֶּךָ
אֲשֶׁר-הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם

inheritance. (5) And now, your two sons who were born to you in the land of Egypt before I had come to you in Egypt — they are mine; Ephraim and Menashe will be mine like Reuvein and Shimon; (6) [Any other of] your progeny to whom you might give birth after them, will be yours; they will be called after their

RASHI

therefore learned [at that time,] that [some time] in the future, one of my tribes will be divided [thereby creating two new tribes, as it were (Mizrachi)]. And now, therefore, I give that very gift to you [for your sons, Ephraim and Menashe, are indeed to be considered tribes in their own right]" (see Rashi Genesis 35:11; Bereishit Rabbah 82:4; Pesikta Rabbati 3). (5) עד באי אליך לך — [means: who were born to you ...] before I had come to you; that is to say, [your two sons] who were born between the time you

separated from me and until (עד) the time I came to you (באי אליך) [in Egypt]. They are mine — i.e., they are to be counted among the rest of my sons [namely], to take a share in the Land [of Israel], each one taking a full share [of a fully-fledged tribe]. (6) ומולדתך [אשר] — [The meaning here is:] If (אשר) you give birth to more [sons], they will not be counted as sons of mine, but rather, they will be included within the tribes of Ephraim and Menashe, and they will not hold an independent name as separate tribes with regards to inheritance [of territory in the Land of Israel]. Now, even though the Land [of Israel] was apportioned out according to the number of people [in each tribe, and therefore, any of these additional sons of Yosef would get the same share whether he was called a "tribe" or just part of another tribe], as the verse says (Numbers 26:54), "To the numerous [tribe], you must give a greater inheritance," and therefore each and every person [anyway] received an equal share, except for the firstborn [who had to receive a double share] — nevertheless, [Yaakov was saying here that any additional sons to Yosef] were not to be called "tribes," other than these [i.e., Ephraim and Menashe, regarding (a) their count as separate tribes in the casting of

רש"י

שְׁעֵתִיד אֶחָד מִשְׁבְּטֵי יִחְלַק, וְעַתָּה, אוֹתָהּ מִתְּנָה
אֲנִי נוֹתֵן לָךְ: (ה) הַנוֹלָדִים לְךָ עַד-בְּאֵי אֵלֶיךָ. לְפָנַי
בוֹאֵי אֵלֶיךָ, כְּלוֹמַר שְׁנוֹלְדוּ מִשְׁפָּרְשֵׁת מִמֶּנִּי עַד
שְׁבָאֲתִי אֶצְלָךָ: לִי-הֵם. בְּחֻשְׁבוֹן שְׂאֵר בְּנֵי הָם, לְטַל
חֶלֶק בְּאֶרֶץ אִישׁ כְּנֶגְדּוֹ: (ו) וּמוֹלַדְתֶּךָ וְגו'. אִם תוֹלִיד
עוֹד לֹא יִהְיוּ בְּמִנְיַן בְּנֵי, אֲלֵא בְּתוֹךְ שְׁבְטֵי אֶפְרַיִם
וּמְנַשֶּׁה יִהְיוּ נִכְלָלִים, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם שֵׁם בְּשְׁבָטִים
לְעַנְיַן הַנַּחֲלָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁנִתְחַלְקָה הָאֶרֶץ לְמִנְיַן
גְּלוּלָתָם, כְּדַכְתִּיב: וְרַב תִּרְבּוּ נַחֲלָתוֹ, וְכָל אִישׁ
וְאִישׁ נָטַל בְּשׂוּהָ חוּץ מִן הַבְּכוֹרִים, מִכָּל מְקוֹם לֹא
נִקְרְאוּ שְׁבָטִים אֲלֵא אֵלוֹ (לְהַטִּיל גּוֹרֵל הָאֶרֶץ לְמִנְיַן

אחיהוּן? תִּקְרִינָם בְּאֶחְסֵנֵיהֶן:

אֶחְיֵיהֶם יִקְרְאוּ בְּנִחְלָתָם:

brothers' name, regarding their inheritance;

RASHI

רש"י

lots for the apportioning of territory, (b) having a tribal leader (נשיא), and (c) having separate tribal banners].

שְׁמוֹת הַשְּׁבֵטִים וְנִשְׂאָ לְכָל שְׁבֵט וְשֵׁבֶט וְדָגְלִים לָזֶה וְלָזֶה:

PROPHETS I Kings 2

נביאים מלכים א פרק ב

(ו) וּלְבָנַי בְּרוּזַי גִּלְעָדָאָה תִּעֲבִיד טִיבוֹ וַיהוֹן בְּאֶכְלֵי פִתְרוֹךְ אָרִי אֲנֹן סְפִיקוֹ צוּרְכֵי בְּמַעֲרָקִי מִן קֶדֶם אֲבִשְׁלוֹם אַחִיד: (ה) וְהָא עֲמֹךְ שְׁמַעִי בֶר גֵּרָא בֶר מִשְׁבֵּט בְּנִימִין מְעוּלֵימַת וְהוּא לֹטְנִי לֹטְן מְרִירֵן בְּיוֹמָא דְאַזְלִית לְמַחְנֵים וְהוּא נַחַת לְקַדְמוֹתֵי לִירְדְנָא וְקִימִית לֵיהּ בְּמִימְרָא דִּי לְמִימְרָא דְלֵא אֶקְטְלִינָךְ בְּחַרְבָּא: (ט) וְכַעַן לֹא תִזְכְּנָה אָרִי גִבְר חַכְּמִים אֶת וְתִידַע יֵת דְּתַעֲבִד לֵהּ וְתַחִית יֵת סִיבְתֵיהּ

ז וּלְבָנַי בְּרוּזַי הַגִּלְעָדִי תַעֲשֶׂה-חֶסֶד וְהִיוּ בְּאֶכְלֵי שְׁלַחְנֶךָ כִּי-כֹן קָרְבוּ אֵלַי בְּבִרְחֵי מִפְנֵי אֲבִשְׁלוֹם אַחִיד: ח וְהִנֵּה עֲמֹךְ שְׁמַעִי בֶן-גֵּרָא בֶן-הַיְמִינִי מִבְּחָרִים וְהוּא קָלְלָנִי קָלְלָה נְמֹרֶצֶת בְּיוֹם לְכַתִּי מַחְנִים וְהוּא-יָרַד לְקִרְאֵתִי הַיַּרְדֵּן וְאֶשְׁבַּע לוֹ בַּיַּדְּהָ לֵאמֹר אִם-אֲמִיתְךָ בְּחַרְבִּי: ט וְעַתָּה אֵל-תִּנְקְהוּ כִּי אִישׁ חָכֵם אַתָּה וַיִּדְעַתְּ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת-שֵׁיבֹתוֹ בְּדָם שְׂאוֹל: י וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם-אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד:

בְּקִטְלָא לְשְׂאוֹל: (י) וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם אֲבֹהֵתוֹהֵי וְאֶתְקַבֵּר בְּקִרְתָּא דְּדָוִד:

(7) But show kindness to the children of Barzilai the Gileadite, and let them be among those who eat at your table, for they did so befriend me when I fled from Avshalom your brother. (8) And, behold, there is with you Shimi the son of Gera the Benjaminite of Bachurim, who cursed me with an explicit curse on the day when I went to Machanayim, and he came down to meet me at the Yarden, and I swore to him by the Lord, saying, I will not put you to death with the sword. (9) And now do not hold him guiltless, for you are a wise man, and you will surely know what you ought to do to him, and you shall bring his hoary head down to the grave with blood. (10) And David slept with his fathers, and he was buried in the city of David.

RASHI

רש"י

(8) נְמֹרֶצֶת — *Explicit.* (9) **You are a wise man** — *to find for him an iniquity in another matter justifying the death penalty.*

(ח) נְמֹרֶצֶת. מְפָרֶשֶׁת: (ט) אִישׁ חָכֵם אַתָּה. לְמַצָּא לוֹ עֲוֹן מִוֹת בְּשִׁבְלֵי אִיזְהָ דְּבַר:

Writings Mishlei 11

כתובים משלי פרק יא

ה צדקתא דתריצי תפצי אנון
 וכוזוי בשלומהון מתאחדין:
 ו צדקתהון דתמימי תתרץ
 אורחתיה וברשעיה נפל
 רשיעא: ז כד מית גברא
 רשיעא יוביד סבריה וסבורהון

ה צדקת תמים תישר דרכו וברשעתו יפל רשע:
 ו צדקת ישרים תצילם ובהות בגדים ילכדו:
 ז במות אדם רשע תאבד תקוה ותוחלת אונים
 אבדה: ח צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו:

דאלין דעבדין עאתא ייבד: ח צדיקא מן עקתא אשתיוב ועל ביש תחותיה:

(5) The righteousness of the innocent will straighten his way, but the wicked will fall in his wickedness. (6) The righteousness of the upright will save them, but in the destruction, the treacherous will be caught. (7) When a wicked man dies, hope is lost, and the expectation of his children is lost. (8) A righteous man is extricated from trouble, and a wicked man comes in his stead.

RASHI

רש"י

(6) **But in the destruction** — *In the destruction that they perpetrate, they are caught.* (7) **Hope is lost** — *of all who trust in him. And the expectation of his*

(ו) ובהות. שהם עושים מבוגדים הם נלכדים:
 (ז) תאבד תקוה. כל הבטחים בו: ותוחלת אונים.
 בניו שהם אנו:

אונים — [The hope of] his children [who, may have benefitted in his merit had he been righteous and] who, are the products of his [ono] strength [are lost forever].

Mishnah Shabbat, chapter 12

משנה שבת פרק יב

(1) If one builds, how much must he build to be liable [punishment if intentional, or a sin-offering if unintentional]? One who builds, any amount [i.e., even filling up a

א הבונה כמה יבנה ויהא חייב. (הבונה) כל שהוא, והמסתת והמכה בפטיש ובמעצד. הקודה כל שהוא, חייב. זה הכלל, כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת

hole in a wall, since in the Mishkan if a board had a hole in it, it was immediately filled], and one who chisels [a stone to make it square or flat, this is a subcategory of striking the finishing blow with a hammer] and one who strikes a finishing blow with a hammer [after the quarrier had chiseled out the stone on all four sides from the mountain and is attached to the mountain only by a thin strip of rock, a final blow would separate the stone from the mountain. So, too, placing the final finishing-touch thereby completing an object falls under the category “striking a finishing blow”], or with a small axe, and one who drills [a hole], any amount, [“any amount” applies to all the aforementioned labors] is liable. This is the general principle: Whoever does work on the Sabbath and his work endures [i.e., it is not necessary to add upon

רבנו עובדיה מברטנורא

א הבונה. שאמרו באבות מלאכות, כמה יבנה ויהיה חייב? כל שהוא: מסתת. מרבע את האבן או מחליקה ומתקנה, הכל לפי מנהג המקום, והיא תולדה דמכה בפטיש: והמכה בפטיש. הוא גמר מלאכה של חרובי אבן, לאחר שחצב האבן מן ההר סביב והבדילה מכה עליה בפטיש מכה גדולה והיא מתפרקת ונופלת. וכל הגומר מלאכה בשבת, תולדה

it], is liable. Rabban Shimon ben Gamliel says: Also liable is one who strikes with the sledgehammer on the anvil at the time of his work [thereby ensuring a smooth flat hammerhead before proceeding to flatten silver or gold with that hammer], because he is as one who improves his work [this was done during the construction of the Tabernacle, the silver and gold smiths would flatten the hammerhead on an anvil after every three strikes on the silver or gold; the

law does not follow Rabban Shimon ben Gamliel]. (2) One who plows, [is liable for] any amount, one who weeds, and one who trims [trees, by chopping off dead branches], and one who prunes [young shoots], any amount is liable. One who gathers wood — if in order to effect an improvement, [e.g., one cuts off branches or twigs to enable more vigorous growth, then he is liable for] any amount; if for fuel, as much as is required for boiling a light egg. If one collects grass, if to effect an improvement [in the soil, then he is liable for] any amount; if for an animal[s fodder], [the amount is] a kid's mouthful. (3) One who writes two letters, [if ambidextrous] whether with his right or with his left hand [otherwise, a right handed individual, writing with the left hand is not liable, although it is Rabbinically prohibited], whether the same letter [twice] or two different letters, or in two [different colored] inks, in any language, he is liable. Rabbi Yose said: They declared one liable [for writing] two letters only because of the mark [that it makes], because thus did they write on each board of the Mishkan, to know which was its companion [so that when the Mishkan was dismantled and subsequently erected again, the boards should remain in the same order as before. Therefore, if one makes any two marks, even though they are not alphabetical characters he is guilty in

בשבת, חיב. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף המכה בקרנס על הסדן בשעת מלאכה, חיב, מפני שהוא כמתקן מלאכה: ב החורש כל שהוא, המנבש והמקרים והמזרד כל שהוא, חיב. המלקט עצים, אם לתקן, כל שהו, אם להסק, פדי לבשל ביצה קלה. המלקט עשבים, אם לתקן, כל שהוא, אם לבהמה, כמלא פי הגדי: ג הכותב שתי אותיות, בין בימינו בין בשמאלו, בין משם אחד בין משני שמות, בין משני סממניות, בכל לשון, חיב. אמר רבי יוסי, לא חיבו שתי אותיות אלא משום רושם, שקד היו כותבין

רבנו עובדיה מברטנורא

דמכה בפטיש היא: מעצד. קופיץ קטן: והקורדה. הנוקב: כל שהוא. אכולהו קאי, אמסתת ואמכה בפטיש ובמצעד והקודה: ומלאכתו מתקיימת. שאין צריך להוסיף עליה: קורנס. מרטי"ל: סדן. אנקוינ"א בלע"ז: מפני שהוא כמתקן מלאכה. אף על פי שאינו מכה על המלאכה אלא על הסדן, מתקן הוא, שכן מרדדי טסי משכן היו עושים, מכין על הטס שלש הכאות ועל הסדן הכאה אחת להחליק הקורנס שלא יבקע הטס שהוא דק. ואין הלכה כרשב"ג: ב המנבש. תולש עשבים רעים מתוך טובים. פירוש אחר, חופר סביב עיקרי הצמחים, והיא מלאכה מעין חרישה: מקרסם. קוצץ ענפים יבשים מן האילן לתקנו: מזרד. זרדים לחים חדשים של שנה זו, ופעמים שהן מרובים ומתגדלים ומכחישים כח האילן וקוצצין אותן ממנו: אם לתקן. את האילן או את הקרקע וקצצו מן המחובר: ביצה קלה. כגורגרת מביצת תרנגולת, שהיא קלה להתבשל יותר משאר ביצים: ג בין בימינו בין בשמאלו. באדם שהוא שולט בשתי ידיו, דאילו בשאר כל אדם כתיבת שמאל אינה כתיבה: בין משם אחד. שתיקה אלפיך: משני שמות. אלף בית: משני סממניות. אחד בדיו ואחד בסיקרא. ואית ספרים דגרסי משני סימניות, כלומר משני סימנים, כגון שכותבים א' לסימן אחד וב' לסימן שנים: בכל לשון. וכתב של כל אומה ואומה: משום רושם. סימן שהיו עושים בקרשי המשכן, מפני שמפרקים אותן ולכשיקמוהו לא יחליפו סדר הקרשים. ואתא רבי יוסי למימר דאפילו לא כתב, אלא שרשם שתי רשימות בעלמא לסימן, חייב. ואין הלכה כרבי יוסי: מצינו שם קטן. כלומר, אף על פי שלא נגמר מלאכתו, שנתכוון

Rabbi Yose's view]. Rabbi Yehudah says: We find a short name [forming part] of a long name: [e.g.,] שם — Shem as part of שמעון — Shimon, or [שם — Shem as part] of שמואל — Shmuel; נח — Noach as part of נחור — Nachor; דן — Dan as part of דניאל — Daniel; גד — Gad as part of גדיאל — Gaddi'el. [I.e., If one intended to write long names, but writes only part of those names, and nevertheless, it forms a complete name in itself, one is liable.] (4) One who writes two letters in one state of unawareness, is liable [as in the previous chapter, Mishnah 6, “This

is the general principle: all who are liable to a sin-offering are liable only if the beginning and the end of the forbidden action are unintentional.”]. If one writes with ink, chemicals, *sikra* [a kind of stone used to paint red] *kumos* [black-colored earth], *kankantum* [vitriol used as an ingredient of ink], or with anything that leaves a mark on the angle of two walls or on the two pages of a ledger, and they [the two letters written] are [thereby] read together, he is liable. If one writes on his flesh [with ink], one is liable. One who scratches [letters] on his flesh: Rabbi Eliezer declares him liable to a sin-offering, but the Sages exempt him [even if he extracts blood in the shape of letters since this is definitely not the usual manner of writing]. (5) If one writes with a fluid [that blackens, such as juice from berries], with [other] fruit juices, in road dust [i.e., one writes in the dust with his finger], or with writer's powder [the sediment left in an inkwell], or with anything that cannot endure, one is not liable [but is, nevertheless, Rabbinically prohibited. If one writes] with the back of his hand [i.e., he writes with his palm facing upward], with his foot, with his mouth, or with his elbow; if one writes one letter near [other] writing [i.e., near a letter already written, so as to complete the word]; or if one writes upon writing [to make it clearer]; if one intends to write a *chet* but writes two *zayyins* [a *chet* is like two *zayyins* with a connection on top, here he forgot the connection]; one [letter] on

על קרשי המשכן, לידע איהו בן זוגו. אמר רבי, מצינו שם קטן משם גדול, שם משמעון ושמואל, נח מנחור, דן מדניאל, גד מגדיאל: ד הכותב שתי אותיות בהעלם אחד, חיב. כתב בדיו, בסם, בסקרא, בקומוס ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא רושם, על שני כתלי זויות ועל שני לוחי פנקס, והן נהגין זה עם זה, חיב. הכותב על בשרו, חיב. המסרט על בשרו, רבי אליעזר מחיב חטאת, ורבי יהושע פוטר: ה כתב במשקין, במי פרות, באבק דרכים, באבק הסופרים, ובכל דבר שאינו מתקיים, פטור. לאחר ידו, ברגלו, בפיו ובמרפקו, כתב אות אחת סמוך לכתב, כתב על גבי כתב, נתכון לכתב חית וכתב שני זיגין, אחת

בנו עובדיה מברטנורא

לכתוב תיבה גדולה וכתב מקצתה, הואיל ואותה מקצת היא תיבה ומתקיימת במקום אחר, חיב. וכן הלכה: ד בסם. אורפימנט בלע"ז: בסיקרא. מין אבן שצובע אדום: בקומוס. מין עפר וצבעו שחור. פירוש אחר, שרף אילן גומ"א בלע"ז: בקנקנתום. זא"ג בערבי, ובלע"ז דריאול"י: ובכל דבר שהוא רושם. לאתווי מים ששרו בהם עפצים גאלי"ש בלע"ז: שהוא רושם. שרישומו מתקיים: על שני כתלי זוית. אחת במזרח ואחת בצפון סמוכות זו לזו במקצוע: על שני לוחי פנקס. ספר שהחנוני כותב בו חשבונותיו. ואע"ג דלאו על לוח אחד הן, אם נהגין ונקרין זה עם זה, כגון שכתובין על שתי שפתי הלוחין הסמוכין זה לזה, חיב: הכותב על בשרו. בדיו: והמסרט על בשרו. בברזל עושה צורת אותיות בבשרו: רבי יהושע פוטר. ואפילו הוציא דם, לפי שאין דרך כתיבה בכך. והלכה כרבי יהושע: ה במשקין. שמשחירין, כמו מי תותים וכיוצא בהן: במי פירות. של כל שאר פירות: באבק דרכים. כגון שסרט באצבעו צורת אותיות על החול והאבק שבדרכים: באבק סופרים. עפרורית של קסת הסופר: לאחר ידו. על גב ידו, שאחז הקולמוס באצבעותיו והפך ידו וכתב: ובמרפקו. הפרק האמצעי שבזרוע: אות אחת סמוך לכתב. אצל אות כתובה זיווג לה אחת והשלימה לשתיים: כתב על גבי כתב. העביר קולמוס על אותיות הכתובות כבר וחידשם: וכתב

the ground and another on a beam; If one writes [a letter] on two [separate] walls of the house or on two pages of a ledger which are not read together, one is not liable. If one writes one letter as an abbreviation [i.e., a letter followed by a short stroke or point to indicate that it is an abbreviation, e.g. **R'** for

Rabbi]: Rabbi Yehoshua ben Bateira holds him liable [since one understands a complete word from this writing], while the Sages exempt him [regardless of what is understood, as he, in fact, only wrote one letter; the law follows the Sages]. (6) [See the general rule Mishnah Portion Parshat Vayeitzei, where it is explained that one incurs one sin-offering for many forbidden labors where the cause for all these unintentional Sabbath desecrations was based on a single, central mistake, for example an unawareness that there is a Sabbath. If, however, he remembered in between each act of desecration, he would incur separate sin-offerings for each desecration. What is the law, if, before one completed a forbidden labor, he reminded himself that it was Sabbath and stopped, then forgot again and completed the forbidden labor? For example] if one writes two letters in two [separate] states of unawareness, one [letter] in the morning and one [letter] in the evening (see Tosfot Yom Tov), Rabban Gamliel holds him liable [as if he wrote the two letters together, since an inconsequential awareness, such as an awareness after writing only one letter (which, in any case, does not incur liability), does not separate the two actions from one another, hence, the two actions combine as if committed during one state of unawareness] while the Sages exempt him [maintaining that the awareness between the writing of each letter separates the two actions].

רבנו עובדיה מברטנורא

שני זיינין. שלא נראה הגג של ח"ת אלא שתי הרגלים נראה כאילו הם שני זיינין: **על שני כותלי הבית**. שאינו במקצוע: **על שני דפי פנקס**. שעשויין עמודים עמודים, וכתב אות אחת בעמוד זה ואת אחת בעמוד זה, ואינו יכול לקרובן אלא אם כן יחתוך מה שמפסיק ביניהן. ותנא ברישא כותלי הבית המרוחקים זה מזה, והדר תנא דפי פנקס, ולא זו אף זו קתני: **אות אחת על שם נוטריקון**. שעושה סימן נקודה עליה ומבינים מאותה האות תיבה שלימה, כגון קוף קרבן, מ"ם מעשר, תי"ו תרומה: **רבי יהושע בן בתירא אומר חייב**. כיון שהכל מבינים מאותה האות תיבה שלימה כאילו כתב אותיות של כל התיבה: **והכמים פוטריין**. שהרי לא כתב שתי אותיות. והלכה כהכמים: **ו בשתי העלמות**. לאחר שכתב אות אחת בשוגג נודע לו שעבר, וחזר ונעלם ממנו ושגג וכתב אות שניה בצדה: **אחת בשחרית ואחת בין הערבים**. כיון דהוי ליה שהות בנתיים כדי לידע הוה לי כשתי העלמות: **רבן גמליאל מחייב**. דסבר אין ידיעה לחצי שיעור לחלק שלא יצטרף עמו החצי האחר: **והכמים פוטריין**. דסברי הידיעה שבין שני חצאי שיעור מחלקת ביניהם, ולא נעשה כאילו היו שני חצאי שיעור בהעלם אחת. והלכה כהכמים:

בארץ ואחת בקורה, כתב על שני כתלי הבית, על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה, פטור. כתב אות אחת נוטריקון, רבי יהושע בן בתירא מחייב, ויחכמים פוטריין: ו הכותב שתי אותיות בשני העלמות, אחת שחרית ואחת בין הערבים, רבן גמליאל מחייב, ויחכמים פוטריים:

Gemara Shabbat 105a

גמרא שבת דף ק"ה ע"א

כתב אות אחת נוטריקון אמר רבי יוחנן משום רבי Rabbi Yehoshua ben Bateira holds him liable, while the Sages exempt him." (see Mishnah 5) Rabbi Yochanan said in Rabbi Yose ben

Zimra's name: How do we know [that] abbreviated forms [are from] the Torah? Because it is written, “for Av [the father of] המון — *HaMWN* [a multitude of; the letter *vav* is used vocally, but is interpreted consonantly] nations have I made you” (Genesis 17:5) [this is understood as if the two words *av* and *hamon* are abbreviations for the following]: [אב stands for Av] a father of nations have I made you; [אב stands for *Bachur*] a chosen one among nations have I made you. *HaMWN* — המון: beloved [*Chaviv* — the letters *heh* and *chet* are interchanged] have I made you among nations; a king המון [*Melekh*] I have appointed you for the nations; distinguished

המון [*Vatik*] have I made you among the nations; faithful המון [*Ne'eman*] have I made you to the nations. Rabbi Yochanan, on his own authority, quoted אנכי — *aNoKY* [“I am the Lord your God ...” — Exodus 20:1] אנכי I [*ani*] Myself [*Nafshi*] אנכי have written the Script אנכי [*Ketivah Yehavit*]. The Rabbis interpreted: Sweet speech [*amirah Neimah*], a writing, a gift [*Ketivah Yehivah*]. Others state *aNoKhY* [is to be interpreted] reversed [i.e., יכנא]: Scripture was given [to man] יכנא *Yahivah Ketivah*, faithful are its words יכנא [*Ne'emanim amarehah*]. The School of Rabbi Natan quoted, כי ירט הדרך לנגדי — Because your way is perverse [*YaRaT*] before me” (Numbers 22:32): She [the donkey] ירט [*Yare'ah*], saw ירט [*Ra'ata*], [and] ירט turned aside [*naTetah*]. The School of Rabbi Yishmael taught: כרמל — *KaRMel* [fresh grain]” (Leviticus 23:14): a full pillow [כרמל] *KaR* — pillow, [כרמל] *Male* — and full, [i.e., that the kernels are plump and moist thereby filling up their shell]. Rabbi Acha bar Yaakov quoted “and he cursed me with a curse that is grievous נמרצת [*NiMReZeT*].” ([I Kings 2:8] This is an abbreviation: נמרצת he is an adulterer [*Noe'ef*], a נמרצת Moabite, נמרצת a murderer [*Rotzeah*], נמרצת an adversary [*Zorer*], נמרצת an abomination [*To'evah*]. Rabbi Nachman ben Yitzchak quoted “How can we justify ourselves נצטדק [*NiZTaDaK*]?” (Genesis 44:16) נצטדק We are honest [*Nekhonim*], נצטדק we are righteous [*Zaddikim*], נצטדק we are pure [*Tehorim*], נצטדק we are very pure [*Dakkim*], נצטדק we are holy [*Kedoshim*].

יוסי בן זמרא מנין ללשון נוטריקון מן התורה שנאמר (בראשית י"ז) כי אב המון גוים נתתיך. אב נתתיך לאומות. בחר נתתיך באומות. המון חביב נתתיך באומות. מלך נתתיך לאומות ותיק נתתיך באומות נאמן נתתיך לאומות. רבי יוחנן דידיה אמר, אנכי נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית. רבנן אמרי, אמירה נעימה כתיבה יהיבה. איכא דאמרי אנכי למפרע יהיבה כתיבה נאמנים אמריה. דבי רבי נתן אמרי (במדבר כ"ב) כי ירט הדרך לנגדי יראה ראתה נטתה. דבי רבי ישמעאל תנא כרמל כרמלא. רב אחא בר יעקב אמר (מ"א ב') והוא קללני קללה נמרצת נוטריקון גואף הוא מואבי הוא רוצח הוא צורר הוא תועבה הוא. רב נחמן בר יצחק אמר (בראשית מ"ד) מה גדיר ומה נצטדק נכונים אנחנו צדיקים אנחנו טהורים אנחנו דפים אנחנו קדושים אנחנו:

זוהר ויחי דף רכ"ד ע"א

ושכבתי עם אבותי וגומר רבי יהודה פתח ואמר (ישעיה מב) החרשים שמעו והעורים הביטו לראות. החרשים שמעו אליו בני נשא דלא צייתין למלולי אורייתא ולא פקחין אודנייהו למשמע לפקודי דמאריהון. והעורים דלא מסתכלין למנדע על מה אינון קיימין דהא בכל יומא ויומא ברוזא נפיק וקרי ולית מאן דישגת דתנא אינון יומין דבר נש בד אתברי בההוא יומא דנפק לעלמא בלהו קיימין בקיימיהו ואילו וטאסין בעלמא נהתין ואוהרן לבר נש כל יומא ויומא בלהודוי וכד ההוא יומא אתי

ואזהר ליה ובר נש עביר בהוא יומא הוכא קמי מריה ההוא יומא סליק בכסופא ואסחיד סהדותא וקאים בלחודוי לבר. ותאנא בתר דקאים בלחודוי יתיב עד דבר נש עביר מניה תשובה זכה תב ההוא יומא לאתריה לא זכה ההוא יומא נחית ואשתתף בהוא רוחא דלבר ותב לביתיה ואתתקן בדיוקנא דהוא בר נש ממש בגין לאבאשא ליה ודויר עמיה בביתא. ואית דדויריה לטב אי הוא זכי ואי לאו דויריה עמיה לביש. בין כך ובין כך אתפקדן אינון יומין וחסרין ולא עאלין במניינא דאינון דאשתתרו וי לתהוא בר נש דגרע יומוי קמי מלכא קדישא ולא שביק לעילא יומין לאתעטרא כהו בהוא עלמא ולא אתקרבא בתדויהו קמי מלכא קדישא. תא הוי כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא אי הוא נפאה האי בר נש דאפיק מעלמא סליק ועאל באינון יומין ואינון לבושי יקר דמתלבשא ביה נשמתיה ואינון יומין הוו דזכה כהו ולא חב כהו ווי לתהוא דגרע יומוי לעילא דכד בעאן לאלבשא ליה ביומוי אינון יומין דפגים איהו בחובוי חסרין מההוא לבושא ואתלבש במקנא חסרא כל שכן אי סגיאין אינון ולא להוי ליה לבר נש כמה לאתלבשא בההוא עלמא כדן ווי ליה ווי לנפשיה דדוירין ליה בגיהנם על אינון יומין על יומין יומין על חד תרין. דכד נפיק מהאי עלמא לא אשפח יומין לאתלבשא כהו ולא הוי ליה לבושא כמה דאתכפי ופאין אינון צדיקנא דיומיהון בלהון טמירין אינון לגביה דמלכא קדישא ואתעביר מניהו לבושי יקר לאתלבשא כהו בעלמא דאתי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

Sefer HaCharedim, 71b

מוסר

מספר חרדים דף ע"א ע"ב

If you eat more than necessary, you have lost out and have wasted the time taken for eating and the time taken for bodily functions. And if the food harms your stomach and you are preoccupied with your discomfort, three [distinct] times are wasted. And if it causes sickness, as the Rambam discusses, you have violated the commandment “And you should guard your souls very well.” (Deuteronomy 4:15) It is also possible to cause your death and your Maker will demand the blood of your hand, and all the commandments of the Torah that you would have kept and done in the future [had you lived] will be left undone.

באבלך יותר על שובעך הפסדת ובטלת זמן האכילה וזמן היציאה ואם יזיק האצטומכא ותהיה טרוד בצערך הרי שלשה זמנים ואם יגרום חולי במאמר רמב"ם הרי עברת על אזהרת (דברים ד) ונשמרתם מאד לנפשותיכם ואפשר לגרום מות על שונאך ודמך מידך יוצרך יבקש וכל המצות שבתורה שהיית עתיד לשמור ולעשות תבטל בר מינך. גדולה לגימה ואותו מותר אשר היית מותר משובעך אלו האכלתיו לעני זכית לחיי העולם הזה והבא גם עברת על כל תשחית. לכן דברי הרמב"ם תשים עטרה

May this be far from us. [The Sages taught:] Great is [the power of] a mouthful [of food given to those in need]. That extra that you would have left over, beyond what you needed — if you had fed it to a poor person, you could have merited the life of this world and the next. You have also violated the prohibition against wastefulness. Therefore, set the Rambam's words as a crown upon your head. He wrote, “Do not eat except when you are hungry. Do not drink,

except when you are thirsty. Do not eat until you are completely full, but rather, a third less.” And, in the words of the Ra'vad, it will be considered for you like a fast before your Maker. Do not answer quickly, but only with great deliberation. Pay attention and consider the consequences, what your interlocutor may respond to you. If you close your eyes and consult with your Maker about what you should answer, or whether it is better to be silent, how good is your portion. “I and He, please save.” (Mishnah Succah, 4:5) This means when I and He are alone together, i.e., when needed I seclude myself, as is written in

the book *Chovot HaLevavot* [Duties of the Heart].

Practical Law:

Rambam, Laws of Repentance, Chapter 2

(1) Neither repentance nor Yom Kippur atones, except for sins between a person and the Omnipresent; for example, if someone ate something forbidden, had forbidden relations, or the like. But for sins between one person and another; for example, if someone injures another person, curses another person, steals from him, or the like — he is never forgiven for it unless he gives the other person what is due him and is reconciled with him. (2) Even if he returns the money that he owes him, he must conciliate him and plead with him until he forgives him. Even if someone only offended another person with words, he must placate him and implore him until he forgives him. If the other person is not willing to forgive him, he brings him a row of three people who are friends of his, and they implore him and request [it] of him. If he is not conciliated by them, he brings to him a second time and a third time. If he is [still] not willing, he leaves him and goes away, and the one who did not forgive is the sinner. But if it is his teacher, he continues to come even a thousand

times, until he forgives him.

על ראשך שכתב לא תאכל אלא בשאתה רעב ולא תשתה אלא בשאתה צמא ולא תאכל עד שתשבע לגמרי אלא פחות שלישי ולדברי הראב"ד כתענית לפני יוצרך יחשב לך. לא תענה מהר כי אם במתון רב קשב וראה הגולד שישירך שפנגדך ואם תסגור עיניך ותמלך ביוצרך מה תשיב או אם טוב לשתוק מה טוב חלקך. אני והוא הושיעה נא רוצה לומר כי בשאני והוא לבידנו בהתבודד לעת מצא בדכתיב בספר חובת הלבבות:

הלכה

הרמב"ם הלכות תשובה פרק ב

א אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן. אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל לחבירו או גזלו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו: ב אף על פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול לו ממנו עד שימחול לו. ואפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגוע בו עד שימחול לו לא רצה חבירו למחול לו מביא לו שורה של שלשה בני אדם מרעיו ופוגעין בו ומבקשין ממנו לא נתרצה להן מביא לו שניה ושלישית. לא רצה מניחו והולך לו וזה שלא מחל הוא החוטא ואם היה רבו הולך ובא אפילו אלה פעמים עד שימחול לו: